

مـجـد ورامین

از چپ به راست : اللهیار صالح - حبیب یغمائی - دکتر عباس زریاب خوئی
دکتر اصغر مهدوی استاد دانشگاه . (ایرج افشار عکس گرفته است .)

خاندان یغما

-۳-

عیال حاجی ابراهیم قلی مادر یغما دوخواهر داشته یکی زن حاجی سعیدای اول پدر حاجی محمدصادق و حاجی سعیدای ثانی و از نواده های او مرحوم صدرالفضلاء اردکانی و فامیل سعیدانی در اردکان هستند. دیگر عیال یکی از سادات اردکان بوده که حاجی سید محمدباقر جندقی و حاجی سید اسماعیل جندقی از آن خانواده اند و در منزل یکی از این سادات بالاخانه ای بوده موسوم به یغما دان که هنوز آثار خرابه آن باقی است و خود اینجناب آنرا ملاحظه کرده ام. میرزا ابومحمد از زن خود (آمنه دختر صفر) دوپسر و یک دختر داشته پسر بزرگ او موسوم بمیرزا مصطفی قلی و دارای خط خوب و طبع شعر و معلومات و کمالات و فاطمه نام (ملقبه بدهباشی) دختر میرزا اسمعیل هنر پسر بزرگ یغما معقوده او بوده است در سن شباب و جوانی در مراجعت از مسافرت یزد در بیابان موسوم برسنگ زرین راه را گم کرده است و از تشنگی هلاک شده است. پسر دیگر میرزا ابومحمد بنام میرزا ابراهیم قلی و معروف بمیرزا حاجی بابا بوده خط و سوادی نداشته و کسب اوصیافی بوده است. طیبیه نام دختر کربلائی ثقی پسر حاجی غلامرضا که قبلاً عیال جعفر سلطان بوده بعداً او را میرزا ابومحمد بازدواج خود در آورده است و از زن نامبرده پسری داشته بنام میرزا عباس که او هم مستوفی جندق و بیابانک بوده و طبع شعری داشته وارم نخلص او بوده است. میرزا حاجی بابا دو دختر هم داشته یکی بنام ولقب نه نه خانم تمیمه (زن اولیه مرحوم میرزا ابراهیم دستان مدعوبه یغمای ثانی) دیگری بنام کوکب (زن حاجی عباس بیگ بیاضای پدر حاجی میرزا حسنعلی خان ثقی و میرزا محمد علی مجد الاشراف بیاضای) نامبرده بعد از فوت شوهر اولی با مرحوم آقا سلطان بیاضای ازدواج کرده و از او پسری تیمورخان مؤید السلطان و دختری معصومه نام داشته. میرزا عباس مستوفی پسر میرزا حاجی بابا از سیده بیگم دختر مرحوم میر سعیدعلی مشتری زن خود پسری داشته موسوم و منخلص بمیرزا نصرالله نصرت که او هم بعد از پدر مستوفی جندق و بیابانک بوده. میرزا نصرالله نصرت نیز از کشور نام، دختر مرحوم حاجی عباس بیگ زن خود چند پسر داشته. پسر بزرگ موسوم بمیرزا ابوالمفاخر یغمائی که اخیراً در اداره آگاهی شهربانی تهران مأموریت و دارای معلومات و کمالات جدیده و قدیمه و طبع شعری بوده. پسر دیگر میرزا نصرالله نصرت میرزا مصطفی قرزین یغمائی است که فعلاً در بندر عباس کارمند دفتر دادگستری آنجا است.

میرزا اسمعیل هنر پسر بزرگ یغما در سال ۱۳۲۵ هجری قمری در خور از سر و جهان ملقبه بمسندالدوله زن اولیه یغما متولد شده بعد از تحصیل مقدماتی آن روز (مکتب خانه) یغما او را بکاشان احضار و در سلك طلاب علوم دینی مشغول تحصیل و پس از چهارده سال دارای جواز اجتهاد شده بجنندق و بیابانک برگشته با داشتن اجازه اجتهاد از مرحوم حاجی ملا احمد نراقی و سایر علمای کاشان در خور تغییر لباس داده و مشغول کسب و تجارت شده. دیوان اشعار او که منحصراً بفرد و بخط خودش بوده در کتابخانه مجلس شورای ملی در تهران موجود است بعد از یغمای اول در خط و انشاء و شعر سرآمد اقران و امثال خود بوده است. یغما در تمجید او گفته است اگر

پسر خلفی چراغ پدر را روشن کند اسمعیل پسر من چراغی است که مانند آفتاب عالمتاب است .
 میرزا اسمعیل هنر در نخستین تأهل خود با زهر انام دختر مرحوم حاجی سلمان زواره‌ای ازدواج کرده و از زهر اچهار دختر داشته . ۱ فاطمه خانم ملقبه بدهباشی (قبل از تولد فاطمه خانم عاتله میرزا اسمعیل هنر نه نفر بوده اند که بعد از تولد فاطمه خانم دهنفر شده اند و باین مناسبت او را دهباشی خطاب کرده اند) ۲ شهر بانو - ۳ شیرین - ۴ شرف نساء . اسامی شوهر و اولاد چهار دختر بعد از ذکر میشود . زن دوم میرزا اسمعیل هنر دختر آقا محمد جعفر پسر حاجی عبدالله تاجر تهرانی که پسر حاجی غیاث تاجر اصفهانی بوده موسوم بکوچک و ملقبه بمحوی ، از این زن نیز چهار پسر و دو دختر داشته که اسامی پسر ها و دخترها و اولاد و اعقاب آنها بعد از ذکر میشود . زن دیگری نیز موسومه بقاطمه خانم ملقبه بمرشد دختر آقا محمد نائینی بوده که از او نیز پسر ی داشته که بعد از نام و اولاد و اعقابش ذکر میشود

میرزا اسمعیل هنر بعد از ۶۵ سال زندگانی در ۱۲۸۸ قمری در دهکده گرمه فوت و در بقعه معصومزاده مدفون شده تاریخ وفات آن مرحوم: (هو العی الذی لاموت) میباشد. میرزا اسمعیل هنر شخصی با دیانت و خدای پرست بوده و بمرحوم حاجی محمد کریمخان کرمانی ارادت بی کمال داشته. قصیده لنگریه را که در مدیحه آن مرحوم سروده شاهد این معنی است. چون حضوراً خدمت ایشان مشرف نشده قبل از فوت عریضه ای خدمتشان عرض و اظهار اشتیاق بزیارتشان میکند موقعی که عریضه بایشان میرسد مسافرعثبات بوده اند و در یکی از منازل جوانی مرقوم میفرمایند که قریباً در یکی از اماکن متبر که ملاقات حاصل خواهد شد. پس از سه روز مرحوم حاجی محمد کریمخان در قبرود رحلت فرموده و سه روز بعد از فوت ایشان نیز میرزا اسمعیل هنر از دنیا میرود (عین مرقومه حاجی محمد کریمخان که بعد از فوت مرحوم هنر رسیده موجود و حاضر است) از آثار خیریه میرزا اسمعیل هنر وقف يك نیمروز آب و املاک اردیب است در سنه ۱۲۸۸ هجری که در جندق و بیابانک و سایر بلاد ایران قحطی و مجاعه شایع و حکمفرما بوده میرزا اسمعیل هنر اهالی خور را بشام و ناهار دعوت و اطعام میکرده است موقعی که بقما این قطعه را ساخته :

قصاب وصف مردم جندق زمن مهرس
 آنرا که بهر دانش و آنرا که احمق است
 منهای بنده و تو و بقما و بوالحسن
 ریدم بکله پدر هر چه جندقی است
 و از برای هنر خوانده است هنر گفته با آنکه خیلی دقت فرموده اید خود را از اهالی جندق خارج کنید باز خارج نشده اید زیرا من پسر شما هستم و جزو اهالی جندق هستم . نام قصاب که در قصابیه واحمد که در کتاب احمدی جزو دیوان بقما ذکر شده هر دو تخلصی است که منظور خود بقما است . دختر بزرگ میرزا اسمعیل هنر فاطمه خانم دهباشی بطوریکه اشاره شده بدو نامزد مرحوم میرزا مصطفی قلی پسر مرحوم ابو محمد مستوفی (برادر بقما) بوده و قبل از مضاجعت بواسطه هلاکت میرزا مصطفی قلی در ریزگ زرین راه یزد بمقد مرحوم آقای میرزا حبیب الله (که در سال ۱۲۸۴ قمری فوت شده) پسر بزرگ مرحوم حاجی سید میرزا در آمده و از آن مرحوم سه پسر و دو دختر داشته پسر اول موسوم بمیرزا آقا متخلص باقیبال و نامبرده در مدرسه تمارد اصفهان تحصیلات خود را بیابان رسانیده شخصی خوش ذوق و باقریحه و دارای طبع شعر و خط خوب بوده، در تهران در حدود ۱۳۲۰ قمری مرحوم شده است .

پسر دوم، میرزا اهدایت الله که در حدود سنه ۱۳۴۰ هجری در فرخی فوت شده است. پسر سوم حاجی میرزا اسدالله منتخب السادات متولد ۱۲۷۹ هجری نیز دارای معلومات و طبع شعر و حسن خط بوده

در سن هشتادسالگی در سنه ۱۳۱۳ شمسی در خور متوفی و در بقعه مبارکه سید داود مدفون گردیده است. دختر بزرگ مرحوم میرزا حبیب الله موسومه باقابیکم همسر مرحوم میرزا فتح الله معروف بارباب (پسر علی اصغر بیک باور) دختر دوم موسومه معصومه بیگم عیال مرحوم میرزا ابوالقاسم علوی ساکن فرخی پسر مرحوم حاج سید حسن بوده. دختر دوم مرحوم هنر موسومه بشیر بانوزن حاجی سید حسن خسته بوده. دختر سوم موسومه بشیرین عیال مرحوم میرزا محمد حسن کیوان پسر بزرگ مرحوم میرزا احمد صفائی بوده است. دختر چهارم موسومه بشرف نساء زن مرحوم میرزا علی اصغر پسر حاجی حسینعلی بوده است. پسرهای مرحوم اسمعیل هنراز کوچک خانم: اول میرزا مهدی هنر متولد ۱۲۶۸ قمری. دوم میرزا ابوالحسن یغمای ثانی متولد ۱۲۷۲ قمری که تاریخ تولد آن مرحوم را مرحوم یغمای اول سروده:

این زاده که در صفات و گوهر	توانش همی سوای من گفت
تاریخ تولدش زبیک یک	جستم نه زبان نه جان نه تن گفت
دل سر بمیانہ اندر آورد	یغمای دوم ابوالحسن گفت

سوم- میرزا علی محمد وثاقی چهارم میرزا جعفر ساغر. دودختر متولد از کوچک محوی، معصومه خانم زن مرحوم میرزا ابوالحسن هوس (پسر آقا محمد نائینی) و ربابه خانم زن مرحوم میرزا محمد حسین فرهنگ متولد ۱۲۶۹- پسر دوم مرحوم میرزا احمد صفائی بوده است. مرحوم میرزا اسمعیل از مرشد عیال سوم خود دارای یک پسر بوده بنام میرزا هادی فرمان که در سال ۱۲۷۰ قمری متولد و در سال ۱۳۳۶ قمری در گمره متوفی و در امامزاده گمره مدفون گردیده و شرح حال فرمان و اسامی اولاد پسر و دختر مرحوم میرزا هنر بعداً مذکور خواهد شد. میرزا مهدی هنر پسر بزرگ میرزا اسمعیل هنر در سال ۱۲۶۸ قمری متولد و بسن بلوغ بر حسب امر سر کشیکچی باشی دربار ناصرالدین شاه برای خدمت غلام پیشخدمتی دربار به تهران مسافرت کرده قبل از ورود او به تهران سر کشیکچی باشی فوت شده و بهمین جهت بدون سمت غلام پیشخدمتی بخور مراجعت کرده پس از فوت میرزا اسمعیل هنر از طرف حکومت سمنان بسمت کلانتری جندق و بیابانک منصوب و در سال ۱۳۰۷ قمری بخدمت نایب الحکومتگی جندق و بیابانک منصوب گردیده است.

پسر دوم مرحوم یغمای اول مرحوم میرزا احمد صفائی بوده از هماسلطان ملقبه به بنی فوقو در ۱۲۳۶ قمری متولد و در ۱۳۱۵ قمری فوت نموده است. زن اولیه مرحوم میرزا احمد صفائی دختر مرحوم نوروزعلی خان سرتیب مزینانی (۱) موسومه به نیسان خانم و از نیسان خانم پسر بنام

(۱) سرتیب نوروزعلیخان که در ناسخ التواریخ جلد قاجاریه نامبرده را سمنانی معرفی کرده از صاحب منصبان ارشد دوره سلطنت قاجاریه شاه بوده در جنگهای روس و ایران ملازمت خدمت عباس میرزای نایب السلطنه را داشته و بطوریکه در ناسخ التواریخ جلد قاجاریه مذکور است فتوحات مهمی کرده و بعداً در دوره سلطنت محمد شاه مأمور سرکوبی امیر رفیع خان (پسر بزرگ امیر اسمعیل خان عرب که در جندق و بیابانک سر بسرکشی بر آورده و قلعه دهکده ابراج را مأمن خود قرار داده) گردیده پس از فرار امیر رفیع خان از جندق و بیابانک سرتیب نوروزعلی خان با سمت سرتیپی بحکومت جندق و بیابانک منصوب و با مرحوم یغما خویشاوندی کرده و بطوریکه در بالا مذکور است دو دختر خود را یکی بعد از دیگری بازواج میرزا احمد صفائی پسر دوم یغما در آورده و مسکینه خانم ملقبه بواحدہ دخترزاده یغما دختر مرحوم حاجی سلمان را برای پسر

میرزا محمد حسن کیوان متولد ۱۲۶۹ و متوفی ۱۳۲۵ قمری داشته است. بعد از فوت نیشان خانم با دختر دیگر نوروز علی خان موسوم به ظریف خانم ملقبه بخانمه ازدواج کرده و از ظریف دارای سه اولاد بوده دو پسر و یک دختر. پسر اول موسوم بمیرزا محمد حسین فرهنگ و پسر دوم موسوم بمیرزا عبدالرحیم متولد ۱۲۸۵ و دختری بنام خاور خانم که زن علی اصغر پسر مرحوم حاجی حسین بوده است از زن سوم موسوم به شاه جهان ملقبه به عارضه دختر مرحوم حاجی شاهمدد نیز دارای یک دختر بنام ساره خاتون ملقبه به یارقه که زن مرحوم میرزا حسین جندقی بوده است. از زن چهارم موسوم به نساء خانم ملقبه به صعوه دختر سید ابراهیم جندقی نیز دارای هشت نفر اولاد بوده است.

۶ پسر: ۱ میرزا ابوالقاسم وفائی متولد ۱۲۸۳، ۲ میرزا ابوالحسن متولد ۱۲۹۰، ۳ میرزا عبدالکریم متولد ۱۲۹۶ قمری، ۴ میرزا فتح الله متولد ۱۳۰۰ قمری، ۵ میرزا ابوتراب متولد ۱۳۰۲ قمری، ۶ میرزا ابراهیم متولد ۱۳۰۸ قمری و دو دختر بنام ربابه و رقیه بوده است.

پسر سوم یغما از هما سلطان بنی قوقو میرزا ابراهیم دستان مدعو به یغمای ثانی که در سال ۱۲۴۲ قمری متولد و در سال ۱۳۱۰ قمری متوفی گردیده است. نامبرده از ننه خانم تمیمه دختر میرزا حاجی بابا عموی خود دارای دو دختر بوده است:

- ۱- کوچک خانم جلوه متولد ۱۲۷۳ و متوفی ۱۳۰۴ عیال میرزا مهدی هنر.
- ۲- اختر خانم پروانه زن مرحوم میرزا ابوالحسن.

مرحوم میرزا ابراهیم دستان نامبرده پس از تحصیل مقدماتی در دهکده خسور و عنفوان جوانی بخدمت نظام ایران وازد و به منصب سلطانی دو دسته سربازان جندق و بیابانک برقرار شده و در سال ۱۲۶۵ قمری یکدسته چهارصد نفری جماز سوار بلوچ برای غارت احشام و اغنام اهالی جندق و بیابانک و انارک بدین حدود حمله کرده شترهای انارک و جندق و بیابانک را در بیابان و مراتع جمع آوری و در یک فرسنگی شرقی خور در مزرعه موسوم بمزرعه کمال اقامت نموده اهالی انارک با عدهای تفنگچی بخور آمده به یغمای ثانی که سلطان و فرمانده دو دسته سرباز جندق و بیابانک بوده شکایت و استرداد شترهای خود را تقاضا مینماید در ضمن شکایت نامه خود اظهار میکنند که هر گاه برای استرداد شترها و قلع و قمع بلوچها اقدام نکند مراتب را به پیشگاه ناصرالدین شاه و امیر کبیر عرضه خواهیم داشت یغما از این عبارت مرعوب و ناگزیر با عدهای سربازان حاضر که اسلحه داشته اند و تفنگچیان انارکی و چریک محلی بدون اطلاع از کمیت عده بلوچ بمزرعه کمال رفته و در پشتهای که مشرف بمزرعه بوده سنگر بندی نموده بلوچها پس از فهمیدن عده طرف کلمه زن طلاق را که معمول پیروان مذهب سنت و جماعت است بر زبان جاری و با شمشیر بطرف حمله میکنند سربازان و تفنگچی و رجاله در سر پشته محصور واقع و عده زیادی از طرف مقتول و اسیر گردیده بقیه السیف فرار میکنند یغما هم که در آن جنگ سواره بوده است موفق

خود حسینعلی خان خواستگاری و ازدواج نموده است و در اواخر عمر خود در جندق و بیابانک - از فروش یک جلد قرآن و یک قبضه شمشیر که در آن زمان معادل صد تومان فروش رفته بنای مسجد جامعی در قریه خور نهاده و مذکور است برای مالهایی که حامل مصالح ساختمان مسجد بوده اند در عرض راه آخورها بسته، جو و علوفه ریخته که حیوانات گرسنه نمایند و امر کرده است مالها را بجزر و عنف برانند و بنای مسجد جامع را با این ترقیب با همان صد تومان بانجام رسانیده، تاریخ انجام مسجد = باغ ارم است.

بفرار میشود بعد از وصول ابن خیر بتهران که یغما بدون اجازه مبادرت بحمله کرده و عده‌ای سر باز و غیره مقتول و اسیر گشته‌اند از طرف امیر کبیر احضار و مورد عتاب و خطاب واقع میشود یغما عین شکایت انا رکمی‌ها را به امیر کبیر ارائه و امیر کبیر از سر خسوش در گذشته میفرماید شاعرزاده را بخدمت نظام چه مناسبت ؟ برود درس بخوان یغما هم فوراً در تهران مشغول تکمیل تحصیلات خود شده و ضمناً تحصیل علم طب مینماید اوقات عمر خود را در تهران و خراسان در خدمت شاهزاده حسام‌السلطنه والی خراسان و شاهزاده حاج سیف‌الدوله متولی آستانه مبارکه گذرانیده مدتی هم در طیس با عیال و اولاد متوطن بوده در اواخر عمر در شاهرود و سمنان ندیم شاهزاده جهان‌سوز میرزا و شاهزاده انوشیروان میرزای ضیاءالدوله پسر مرحوم بهمن میرزا بوده و چند سال با آخر دوره زندگانی خود در خور مقیم و متوطن بوده است .

پسر چهارم یغما از بنی قوقو (هما سلطان) میرزا محمد علی خطر معروف بمیرزا اختر در سنه قمری متولد شده و در سال ۱۳۰۲ قمری متوفی گردیده است . نامبرده دارای سه زن بوده که زن اولیه معصومه خانم شمامه دختر مرحوم عزیز بیک یاور سمنانی و از مشارالیها سه پسر ۱- مرحوم میرزا محمد کریمخان امانی ۲- میرزا عبدالله طغرا ملقب بموثق دفتر ۳- میرزا عنایت‌الله شکیب ملقب بمعین دیوان و دو دختر بنام : ۱- طوبی خانم زن میرزا علی محمد و تاقی ۲- قمرخانم زن سید حسن مشیرالسادات حسنی سمنانی (پسر حاجی میرزا مهدی سمنانی) داشته است . از زن سوم ساره خاتون غزاله دختر... سمنانی نیز سه پسر : ۱- میرزا رحمة الله ۲- میرزا فضل‌الله ۳- میرزا حبیب‌الله و یک دختر موسوم بگوهر خانم زن مرحوم مشهدی هادی پسر مرحوم حاجی حسن کاشانی ساکن سمنان بوده است از زن چهارم سیده حمیده بیگم دختر . . . سمنانی نیز یک پسر بنام میرزا جواد متوفی ۱۳۲۶ شمسی و یک دختر موسوم بکوکب خانم زن مرحوم اسدالله بیک پسر مرحوم خسرو بیک یاور سمنانی داشته .

میرزا محمد علی خطر در عهد شباب ساکن خور بوده بواسطه شکایت مرحوم علی اصغریک یاور در تهران امر بتبعید او از جندق و بیابانک صادر و بسمنان مهاجرت کرده علاقه جات ملکی خود را در جندق و بیابانک فروخته و در سمنان مشغول کسب شده اخیراً بخدمت مشیگری مرحوم حسین خان اعتمادالملک حاکم سمنان و دامغان پسر مرحوم میرزا محمد خان سیهسالار منصوب و پس از چند سال خدمت انشاء در سمنان بریاست تلگرافخانه سمنان برقرار و پس از انفصال از این خدمت بتهران رفته سر تیب و رئیس تلگراف سمنان شده در تهران مریض و در حدود سال ۱۳۰۲ قمری متوفی و در امامزاده عبدالله تهران مدفون گردیده است .

پایان

تسلیمیت

کارمندان مجله یغما با تأسف بسیار مرگ مادر را به جناب
عزت‌الله یغمائی مدیر کل راه آهن تعزیت و تسلیمیت می گویند .